

GIZAKIAREN EDESTIA (I)

BILLAKETA

Juan Luis Arsuaga, euskalduna, billatzaileetarikoa bat, eta nagusiena dala, oraintsu egin dabe arlo orretako lan eder bat.

Billaketa au egiteko tokia Atapuerka izan da. Toki au oraintsurarte Euskalerria izan da eta orregaitik be billaketa-lan onek ba-dauka zer-ikusia gugaz.

Juan Luis Arsuaga'k (Ignazio Martinez bere lagunagaz batera) liburu bat argitaratu dan "La especie elegida" idazpuruaz eta azpian au diñoala: "Gizakiak izan dauan aurrerapen luzca". Eta ni gai onek beti arduratu nau. Orregaitik jdatzi nai dodaz Jan batzuk gure aldizkari onetan irakurleentzat.

Liburu polit au ez da zientzi utsezko liburua. Olakoak irakurteko aspergarriak izaten dira. Baiña liburu au zientziaren zabaltzerako edo bulgarizatzerako liburua da, naiz ta noizean bein arlo orretara sartu-bakoentzat lan atsegiña izan ez.

Zati bi ditu liburu onek: "Afrika'ren seme-alabak" eta "bizi-leku barri baten billa". Ez deritxazue, geiago barrik, gai jakingarri baten aurrean gagozela? Goazen ba ur sakonetara:

EDESTI-AURREA

Jakitoriaren edestian gizon batzuk aurkitzen doguz jakinbidea; bira osoa emon dautsoenak, esaterako Galileo edo Deskartes... Oneitariko bat dogu, zalantza barik, Darwin. Onen aurretik, eta Biblia be orrelan ulertzen zalako, gizakia Jaungoikoak lurragaz egin ebala sinisten eben, baiña Darwin'ek, billaketa aundia egin ondoren, gizakia aurreko beste abere bizi baten ondorengo dala agertu eban. Eta zer erantzun eutsen Eleizeak? Zori txarrez bera ez zan sinisteduna eta Eleizeak be ez eban sinistu bere irakatsia. Lenengoz susmo ori onartzen dauan agiria XII Pio'ren Humani Generis idazkia da eta au diño: "Iñoz ziurtatuko ba'litz gizakia beste bizidun batetik egiña dala, Eleizearen aldetik ez legoke eragozpenik ori onartzeko".

Eta kristiñauak zer? Oraindiño asko dira tximinoin baragarrien ondorengo dirala ezelan be onartzen ez dabenak. Bide onetan lan ederra egin eban Teilhar de Chardin josulagunak.

Gizakiaren edestia asj baiño lenago kondaira (leienda) daukagu, erdi-egia ta erdi-asmatua izaten dan jakituria: Biziak lurrean 3.500.000 urte daroaz. Lenengo bizia sortu zan uraren azpian eta bizi orrek landaretara eta zentzundunetara jo eban. Azkenengo onetatik aurrerapenaren bidez etorri dira tximinioiak eta oneitatik gizakia, onelan:

Basobaltzetik iges eginda Afrika'ko sabanan edo landetan bizi zan Lucy eritxon gure aurretikoa, orain iru milloj urte inguru dirala. Gure Lucy'k beste primateak egin ez ebez an aurrerapenak egin ebazan, batez be oneik: Bera metro batekoa zan eta 30 k'koa bere astuna. Txikia zan are rioaj geigo egiteko, baiña buruko zuurtasunean aurrera geiago egin eban. Besteak basobaltzean geratu ziran baiña berak andik iges egin eban, oin biren gaiñean ibiltzen ikasi eban eta

eskuakaz bere burua zaintzen eban, arriak botata edo... lanabesak egiten ikasi eban, sua be asmatu eban. Or dauka gu ba abereki barri bat gizaki biurtzen. Kristiñauok esango genduke or dabillega Egillea gizakiaren arimea edo illezintasuna sortzen, egiten.

Ori da kondaira edo leienda lez oraintsu irakasten izan dana, baiña billatzaileak dan ori ziurtatu e,-in bear dan. Zelako poza ori ziurtatzen dauan zerbait ondakiñetan aurkitzen danean, Atapuerka'n esaterako, eta zelako poza aurkitze orreik beste askorentzat zabaltzen diranean, esaterako liburu orretan Arsuaga'tar Juan Luis'ek.

OIÑARRIAK

Darwin jakintsu aundiak eta bere lagunak, aurrerapenaren bidean oiñarri batzuk jarri dabez. Artu daiguzan kontuan: "Bear-izanak gorputz-atal barriak sortzen dauz" (Or jirafearen sama luzea jatekoa billatzeko), (or zugatzetan ebillen gure aurrekoak erkerora (erpuza) alborantza eukitea, zugatz-abarrai oratzeko). Ortik dator gure erkerora alborantza, beste primateak atz-amarrak bardiñak daukez. (Guk be bai oiñetan).

Beste oiñarri bat, "selección natural" deritxoena, au diño: Abere-mota bakoitxaren barruan makalenak galdu egiten dira eta sendoenak jarraitzen dabe, orrelan mota ori sendotu egiten da.

Ez da aitzu bear aldakauntza apurka-apurka eta millak urteetan egiten dirala, baiña noizean bein jauzi aundiak be izaten dirala. Gaiñera aldakuntzak txarrerako be izaten dira eta bide ori artzen daben motak galdu egiten dira, eta, azkenez, aurrerapen au ez dala gaurko gizakiaz amaitzen, beste "gizaki" bat etorriko da. (Au ete zan "nazien" "superhombre" edo gizagoi ames utsezkoa?).

EDESTIA

Primate-mota batzuk oneik dira: Estrepsirrinoak (Lori eta potoak).

Haplomirrinoak: Lemurak, indriak, aye-ayeak, tarseoak, katarri noak (onein artean gutarrak) eta patirrinoak.

Mundu zarreko primateak: makakoak, papionak, mandrillak, genonak, koloboak, langurak... Guztj oneik hominoideak, antropomorfoak edo antropoideak dira.

Afrika'n daukaguzan Antropomorfoak: Txinpanze (gugandik ur), gorilak, orangutanak, giboia (gugandik urrin).

Eta Txinpanze'en artean pigmeoak be sartzen dira.

Eta gutarrak.

Afrika'ko iru mota oneik aurretiko bat dauke, ez dakigu zein dan. Baiña goazen gugandik asita atzerantza: Gizakia hominoidea, katarri noak, simioak, haplorrinoak, primateak ugazdunak edo mamiferoak, bizkardunak.

OLAZAR'tar Martin'ek